

Ds Jaco Zuurmond

2Samuel 7,4-16

21 december 2014

Lukas 1,26-38

Ons ondanks

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

“Gegroet Maria, je bent begenadigd, de Heer is met je”. Met deze woorden van de engel Gabriël komt op deze zondag van de vierde Advent het wonder van kerst heel dichtbij. Maria wordt haar zwangerschap aangezegd. Waarom eigenlijk Maria? Wat maakt Maria eigenlijk zo bijzonder dat zij de moeder van het kerstkind mocht zijn?

In de Schrift staat over Maria niet veel meer vermeld dan dat zij een éénvoudig meisje was uit een simpel dorpje ergens achteraf in de bepaald niet als edel aangeschreven staande provincie Galilea. Maar in de kerkgeschiedenis is van alles met Maria uitgespookt. Dat heeft door de eeuwen heen geleid tot een heuse Mariaverering, waarbij Maria zelfs werd gezien als een soort tussenfiguur tussen God en mens.

Als moeder van Gods Zoon zo dacht men moet Maria toch op z'n minst een heel bijzonder mens zijn geweest. Iemand die een zo zondeloos kind heeft gebaard, die moet toch zelf ook zonder zonde zijn geweest... immers, anders zou Jezus bij zijn geboorte al door de menselijke zonde zijn besmet. Zo werden de twee naturen van Christus, waar de kerk later zo'n mooi dogma van maakte, al bijna in de moeder van Christus ingelezen. Maria is mens, maar wel zo'n bijzonder mens, zondeloos mens, dat zij ahw. een soort privé-toegang tot Christus heeft, waar wij gebruik van kunnen maken....

De belangrijkste deugd die aan Maria werd (en vast hier en daar ook nog wordt) toegekend is de deugd van de kuisheid. “Ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad”, zo spreekt Maria – en die zin zou dan verwijzen naar haar grootste verdienste, namelijk de maagdelijkheid. De droom van de kerk: Eindelijk een geboorte zonder seksualiteit. Van Lukas wordt verteld dat hij een arts was, en dat maakt zijn bericht op het punt van de maagdelijkheid natuurlijk extra betrouwbaar. Bovendien is in de latere kerkgeschiedenis het getuigenis van een vroedvrouw opgedoken, die bij de geboorte van Jezus aanwezig was – en deze heeft verklaard dat Maria niet alleen vóór, maar ook tijdens én na de bevalling maagd zou zijn geweest en gebleven. Hoe kuis wil je het hebben?

De kerk kon het verhaal van de maagdelijke geboorte als oproep tot kuisheid lezen omdat zij de zwangerschap van Maria los maakte van al die andere bijzondere zwangerschappen over welke in de Schrift wordt verteld. De onmogelijke zwangerschappen van Sara en de andere aartsmoeders. De foute zwangerschap van Tamar, wier kind op alles behalve maagdelijke wijze door haar schoonvader werd verwekt. Enzovoorts. Wie de zwangerschap van Maria leest in die lijn – en zo wil deze gelezen worden – beseft dat het in de maagdelijkheid van Maria totaal niet gaan om haar kuisheid, om het afwijzen van lust en vleselijke omgang. Het gaat niet om een afkeuren van de menselijke seksualiteit. Wel om een voorbijgaan van de menselijke potentie. De mannelijke potentie in het bijzonder. De menselijke scheppingsdrang. De mens als Macher. Nee, waar het de komst van de Messias betreft daar valt voor de mens niets te maken. Dat is wat Maria, in haar maagdelijkheid mag vertellen.

In de geschiedenis van de kerk is Maria natuurlijk ook geroemd om haar vroomheid. Als bewijs daarvoor geldt met name het andere woord dat Maria spreekt in haar ontmoeting met de engel Gabriël: “De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.” Maria staat dan voor de mens die van een bijzonder openheid getuigt. Een mens met een aanleg om Gods woord tot zich te nemen. Een aanleg tot gehoorzaamheid.

Dit is meer de protestantse variant. Het is een beetje de aloude worsteling van het protestantisme met de uitverkiezingsleer die we hier tegen komen. God kiest, zo weet de protestantse theologie. God kiest voor mensen... God kiest mensen uit. En aan die Goddelijke uitverkiezing kan je als mens niet veel toe of af doen, zo leerde de protestantse dogmatiek. Maar... zo bedacht men... God zal toch zeker wel weten wie hij uitkiest om geschiedenis mee te maken.

Onlangs nog kreeg ik een catechesemethode onder ogen waarin op deze manier naar David werd gekeken. God koos voor David. Waarom? Omdat God verder keek. Het leven van David kenmerkt zich door allerlei

schoftenstreken. Maar God keek dieper in zijn hart. En heel diep in David's hart zag God dat David eigenlijk toch wel een goede jongen was. Eigenlijk was David de uitverkiezing dus toch waard... zo werd in die catechesemethode geleerd. En dat is jammer... want daarmee doet zo'n methode toch af van precies het bijzondere van dat David-verhaal. Het bijzondere van David was misschien wel dat hij juist níet bijzonder was. Maar daarmee was David niet ook maar ergens béter dan zijn omgeving. God koos niet voor David vanwege zijn diep goede inborst. God koos voor David óndanks zijn diep kwade inborst.

En zo denk ik dat we ook inzake haar vroomheid al te mooi naar Maria moeten kijken. Dan maken we haar mooier dan zij is. God koos niet voor Maria omdat hij al bij voorbaat wist dat zij zo mooi zou antwoorden – laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd... Dan draaien we het verhaal om. Maria kan dit antwoord alleen maar geven omdat God voor haar koos, haars ondanks.

De kerk heeft van Maria graag een bijzonder mens gemaakt. Misschien wel omdat we onszelf graag zien als toch bijzonder. Maar het bijzondere van Maria, het écht bijzondere van Maria is, vrees ik, vooral haar gewoonheid. Gewoonheid niet als deugd – dan maken we het weer te groot. Dan maken we er weer een streven van: doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg – de 'middle of the road' als levensideaal. Nee, wie weet was Maria in die zin wel helemaal niet gewoon. Was ze bijzonder slim. Of bijzonder handig. Of blonk ze uit in sportprestaties. Waar het om gaat is dat al die bijzonderheden er niet toe doen, waar God voor mensen kiest. God kiest voor mensen ondanks wie zij zijn. Ondanks onze meest positieve kanten. Evenzeer als ondanks onze meest negatieve kanten.

Zo is het verhaal van Maria uiteindelijk vooral een verhaal van ontvankelijkheid. Van pure ontvankelijkheid.

Ontvangen is iets anders dan nemen. Wie ontvangt weet zich afhankelijk, totaal afhankelijk van de ander.

Echt ontvangen... echt mogen ontvangen... echt kunnen ontvangen is genade.

Soms overkomt het een mens... een heel gewoon mens, net zo gewoon als Maria van Nazareth... Soms overkomt een mens niet minder dan de hemel.

Waar de hemel de aarde ontmoet, daar hebben wij niets in de hand. Daar valt niets meer te sturen, niet ten positieve, maar ook niet ten negatieve.

Waar de hemel jou overkomt daar weet je je volkomen afhankelijk.

En tegelijk besef je: dit is waarvan ik leef. Dit is waartoe ik leef.

Een moment waarop al het andere weg valt. Al je streven. Maar ook al je fouten. Al je heilige huisjes. Al je schoonheid. Elk heilig huisje dat je koesterde.

Ze wist van de waarde van liturgie. Ze kende diep van harte de weg van de intense bezinning. Ze kende de kracht van de poëzie. Van het lied met name. Ze kon niet meer naar de kerk, maar elke zondag kreeg het allemaal een plaats, gewoon op de tafel thuis. En zo was elke zondagmorgen goed.

"Maar soms, dominee, doe ik op zondagmorgen helemaal niets. Het liedboek blijft dicht. De Bijbel blijft dicht. Ik kijk in m'n agenda hoe laat de zon opkomt. En dan ga ik zitten kijken, hoe het licht wordt. Hoe het licht komt."

Het gebeurt... met mij.

Kerst wordt het – zelfs óns ondanks. En precies dát is het mooiste dat ons kan overkomen.

'De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.'

Amen